

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

125

שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א • פרשת וישלח תשע"ד

יכולים לתפקד כראוי, ובדרך כלל זוהי טעות, וכל אלו שפנו אלי בזה הוכחתי להם את טעותם, וראו שיש להם מעלות.

ולמשל היה אחד שבא אלי ואמר כי הוא מרגיש בעצמו שאין לו יראת שמים, ושאלתי אותו, אם אין לך יראת שמים מדוע אתה בא אלי? אין זה אלא מפני שאיכפת לך מה שאינך ירא שמים, והיינו שאתה מחשיב יראת שמים, ומאמין בשכר ועונש, ומאמין שיש השגחה, אם כן יש לך יראת שמים, ואמנם יש הרבה מדרגות ביראת שמים, ועדיין אינך בדרגה של פחד מלשון הרע ומביטול תורה, אבל יש דברים שאתה כן מפחד מהם, ובודאי אתה מפחד מחילול שבת וכיוצא בזה, **ומה שצריך להוסיף עוד מדרגות ביראת שמים הרי יש עצות לזה, ללמוד ספרי מוסר, חפץ חיים ושמירת הלשון, הלכות ומוסר, ובזה תקבל ותוסיף עוד יראת שמים**, ובודאי שאין מקום להרגיש חלישות הדעת ולהיכנס בעצבות וחוסר שמחה.

ופעמים רבות פגשתי אנשים בעלי מדרגה שאינם מכירים מעלותיהם, וכשדיברתי איתם בזה, שאלתי אם יש להם שכל וכישרונות ואם יש להם מידות טובות, ובדרך כלל הסכימו כולם שיש להם שכל וכישרונות ויש להם מידות טובות, ויש שהתביישו להעיד על עצמם ואמרו שאחרים אומרים עליהם ככה, ועל כל פנים כיון שיש להם מעלות צריכים לשמוח במעלות האלו ולא להיכנס בעצבות, ומי שיש לו מידות טובות צריך לשמוח ולהשתמש במידות הטובות שיש לו, וללמוד ספרי מוסר כדי לקבל עוד מדרגות בזה, ולעשות מעשים טובים מתוך אהבת חסד.

אהבת חסד

ופעם הזכרנו ממרן החזו"א זצ"ל כי אדם שעושה חסד רק לשם מצוה, והיינו מפני שמוכרח לקיים את ציווי התורה ורוצה לזכות לעולם הבא אבל לא מתוך אהבת חסד, אמר החזו"א שאותו אדם אינו מרוויח אלא מפסיד בזה, והיינו מפני שגורם בזה קלקול והפסד לעצמו, שמחזק את טבע המידות הרעות בנפשו, שנותן צדקה רק מפני שמוכרח לתת, ונותן את הצדקה מתוך צרות עין, ומחזק בלבו את הטבע של צרות עין.

וכידוע כי כל פעולה שאדם עושה מתוך מידות טובות משפיעה לחיזוק המידות הטובות, וכל פעולה שעושה מתוך מידות רעות מחזקת את המידות הרעות, וכשנותן צדקה בעל כורחו מתוך צרות עין ומרגיש שאיכפת לו על הפסד הממון, הרי הוא נעשה בזה יותר צר עין, ומחזק בנפשו את חמדת הממון ואת חוסר אהבת הבריות, ובמקום "ואהבת לרעך כמוך" הרי זה גורם שנאת הבריות, ששונא את העני שגרם לו להוציא ממון.

וכן להיפך כשעושה מעשים מתוך מידות טובות, מחזק בזה את טבע המידות הטובות, וכמו שכתב הרמב"ם בפירושו המשניות על מה שאמרו (אבות ג, טו) "הכל לפי רוב המעשה", וביאר הרמב"ם כי השפעת המעשים על האדם היא לפי רוב המעשה ולא לפי גודל המעשה, ולכן עדיף לתת אלף פעמים זוז אחד לצדקה מאשר לתת אלף זוז בפעם אחת, שכל פעולה של צדקה מתוך אהבת חסד מחזקת את טבע אהבת החסד.

וסיפר לי אדם בעל מדרגה שפעם ביקש ממנו אדם אחד לעשות לו טובה, והסכים ועשה לו את הטובה, ומקבל הטובה העיר לו כי ניכר שאינו עושה את הטובה מתוך אהבת חסד אלא רק לשם מצוה מפני שרוצה עולם הבא, והוא היה איש אמת והרגיש כי הדברים נכונים, והצטער מאד למה הוא עושה רק בשביל העולם הבא, ומדוע אינו עושה מתוך אהבת הבריות, וכאב לו שלא הגיע למדרגה של עשיית חסד מתוך אהבת חסד.

אמונה

כתוב במשלי (יט, ג) "איוולת אדם תסלף דרכו ועל השם יזעף לבו", והיינו אדם שהוא אוייל וחסר לו הבנה, הרי זה גורם שדרכו מסולפת, והוא הולך בדרך שאינה נכונה, ועושה מעשים שאינם טובים, מפני שאינו מבין מה היא הדרך הישרה, ובוה הוא גורם לעצמו שאינו מצליח, כי בדרך שאינה נכונה לא שייך הצלחה, וכאשר הוא רואה שאינו מצליח אזי "על השם יזעף לבו", הוא כועס על הקב"ה שאינו עוזר לו להצליח בדרכו.

והנה מה שהוא כועס על הקב"ה ואינו כועס על בני אדם שלא עזרו לו, זהו מפני שהוא קצת בעל אמונה, ומבין שהכל בהשגחה ומן השמים מעכבים בידו, אבל באיוולתו הוא כועס על הקב"ה, וחושב לעצמו שהרי יש לי שאיפות ומטרות טובות, ומדוע אין עוזרים לי מן השמים להשיג את המטרות האלו, ואינו מבין כי הסיבה האמיתית שאינו מצליח היא מפני שאיוולת בידו, שהוא הולך בדרך שאינה נכונה, ולכן אינו מצליח.

ואילו אדם שאינו בעל אמונה כלל ואינו מבין שהכל בהשגחה מאשים אנשים אחרים במה שאינו מצליח, וכועס עליהם מדוע אינם עוזרים לו כפי שהוא רוצה, אבל מי שהוא קצת בעל אמונה אינו בא בטענות על אף אדם, מפני שמבין כי מן השמים מעכבים בידו ולא נותנים לו את ההצלחה, ומכל מקום כיון שהאמונה אינה שלמה יכול להיות שעל השם יזעף לבו, והיינו שהוא כועס ואינו מבין מדוע אין עוזרים לו מן השמים.

ואם היה בעל אמונה שלמה לא היה כועס כלל, מפני שהיה מבין שכל מה שעושים עימו מן השמים הוא לטובתו, וכמו שאמרו (ברכות ס, ב) כל דעביד רחמנא לטב עביד, ואפילו מה שהוא סובל או שאינו מצליח הרי זה לטובתו, וכמו שאם רופא נותן תרופה שיש בה מריחות, או שעושה ניתוח שיש בו כאבים, בודאי שהחולה ייקח את התרופה ויסכים לעשות את הניתוח, ואינו כועס על הרופא, מפני שמבין שאין ברירה אחרת, והרופא רוצה את טובתו שיחיה חיים ארוכים בבריאות, וכך כל צער וייסורים שבאים על האדם הרי הם לטובתו שיזכה בהם לחיי נצח.

והכרתי אדם שהייתה לו בת כישרונית ומלומדת מאד, וכשהגיעה לפרקה חיפש עבורה שידוך מיוחד, ולא היה בנמצא, ונשארה שנים רבות בלי שידוך, והיה לו צער גדול מזה, ופעם אחת אמר לי שאין לו כעס על אף אחד, ואינו מאשים אף אדם במצבה של בתו, מפני שהוא מאמין שהכל בהשגחה, אבל הוא חושש שלא יהיה בבחינת "ועל השם יזעף לבו" מפני שקשה לו להבין מדוע זה לטובתו, והוא מצדיק עליו את הדין.

הכרת המעלות

ועוד מעשה שהיה עם שידוך באחד בן תורה שלמד בישיבה, ולאחר נישואיו אמר לי שהעולם הפסיד משפיע ומזכה הרבים, והתכוון על עצמו שהיה יכול להיות מזכה הרבים ומשפיע גדול, והסיבה שאינו כן מפני שלא זכה להשתדך עם אחד שידאג לו למשרה של זיכוי הרבים, והיה סבור כי העולם אין להם זכויות למזכה הרבים כמוהו, אבל האמת שהוא בעצמו לא היה ראוי לזה, והעריך את עצמו יותר ממה שהוא.

ובדרך כלל מצוי להיפך שאנשים מחשיבים את עצמם פחות ממה שהם, וראיתי הרבה אנשים בעלי מדרגה שאינם מחשיבים את עצמם ואינם יודעים את המעלות שלהם, ויש שמרגישים שאינם שווים כלום, ומחמת זה נכנסים בעצבות וחוסר שמחה, ויש כאלה שמקבלים דיכאון עד שאינם

נשארים בגוף, וכעת הראוני מה שכתב הרמח"ל בספר דרך השם (ח"ג סוף פרק א') כי בשעת השינה גם הרוח עולה למעלה, ורק הנפש נשארת בגוף, וכן משמע לשון הפסוק (תהלים לא, ו) "בידך אפקיד רוחי", היינו שגם הרוח עולה למעלה, ורק הנפש נשארת בשעת השינה.

פרשת וישלח

נערך מתוך שיחות רבינו שליט"א

בפרשת השבוע (בראשית לב, ד) "וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו", ופירש"י ששלח מלאכים ממש. ויש להעיר ממה שאמרו במדרש (בראשית רבה עה, ג) כי באמת לא היה ראוי לשלוח מלאכים לעשו, וקראו על זה הפסוק מחזיק באוזני כלב עובר מתעבר על ריב לא לו, והיינו כמו כלב שיושב רגוע ובא אדם להשתעשע בו ומחזיק באוזניו, שהכלב אינו מבין כוונתו ונושך אותו, כך גם עשו באותה שעה לא התכוון לפגוע ביעקב אבינו, ויעקב ששלח מלאכים גירה אותו לבוא ולהילחם בו, והיה לו לבטוח בהבטחת הקבי"ה שאמר לו ושמרתך בכל אשר תלך, ולא לחשוש מעשו שירע לו, ולא נהג כראוי במה ששלח מלאכים לעשו.

ועוד כתוב בבעל הטורים (לב, ה) עם לבן גרתי ואחר עד עתה – גרתי ב' במסורת, הכא, ואידך אויה לי כי גרתי משך, בשביל שיעקב ירא מעשו כל כך וקראו אדוני, והקב"ה הבטיחו כבר ושמרתך בכל אשר תלך, גרם לבניו שנעשו גרים בין האומות, עכ"ל, והיינו שיעקב לא נהג כראוי בשליחות זו, ואם כן צריך ביאור כיצד ניתנה לו אפשרות להשתמש במלאכים, הרי היה בשליחות זו חטא ופגם כמבואר, ואף על פי שיעקב בדרגתו היה יכול להשתמש במלאכים, מכל מקום בשליחות שאינה ראויה למה ניתנה לו האפשרות להשתמש במלאכים, וכי המלאכים יעזרו לו לחטוא.

וצריך לומר שבאמת לא היה זה חטא כפשוטו, אלא חיסרון דק בשלמות לפי דרגתו, כי יעקב אבינו חשש שנתמעטו זכויותיו ונתלכלך בחטא, וזה יגרם לו להימסר ביד עשו כמו שכתב רש"י, וזה היה רק חטא דק מאד, שאינו אלא חיסרון משהו בשלמות לפי דרגתו הגדולה של יעקב אבינו, וחטא הוא מלשון חיסרון כמו שכתוב (מלכים א א, כא) "והייתי אני ובני שלמה חטאים", ופירש"י חסרים ומנועים מן הגדולה.

אבל יש להבין אם כן למה כתב בבעל הטורים שגרם בזה לבניו שיהיו גרים בין האומות, הרי אין זה חטא אלא חיסרון דק בשלמות, ומדוע נענשו בניו על זה, וגם עיקר הדבר צריך ביאור למה אשמים הבנים בחטאו של האב, ומדוע נענשו כלל ישראל מחמת חטאו של יעקב אבינו.

ונראה בזה כי באמת ידוע ומבואר בספרים שכל עונשי שמים והגלות אינם בתורת נקמה על העבר, אלא תכליתם ומטרתם לעורר את האדם לתשובה, ומה שגרם יעקב לבניו שיהיו גרים בין האומות, אין הכוונה שגרם להם להיענש עבור חטאו, אלא שכיון שהיה חיסרון דק בשלמות אצל יעקב אבינו, גרם בזה שגם כלל ישראל יהיו חסרים משהו בשלמות, שכל מעלות האבות עברו בירושה לכלל ישראל, ומה שחסר אצל האבות כחוט השערה חסר גם אצל כלל ישראל, ולזה נועדה הגלות בהמשך הדורות שעל ידי זה יתעוררו לתשובה ויתקנו את מה שחסר בשלמות.

ובאמת כל אחד ואחד מכלל ישראל יש בו הטבע של אהבת חסד, וכן מוכרח ממה שציוותה התורה "ואהבת לרעך כמוך", ולכאורה מה שייך לצוות על אהבה, הרי לא שייך להכריח לאהוב נגד הטבע, ומבואר מזה שבאמת כל יהודי יש בטבעו אהבת הבריות, אלא שיש נגיעות שמפריעות לזה וכמו שכתוב בקהלת (ז, כט) "אשר עשה האלוקים את האדם ישר והמה ביקשו חשבונות רבים", והיינו שיש נגיעות וחשבונות נגד הישרות, ועל זה בא הציווי "ואהבת לרעך כמוך" – לסלק את הנגיעות, ולהתנהג באהבת הבריות כפי הטבע הישר שנברא האדם.

וברוך השם זכינו בדורנו שיש הרבה ארגוני חסד בכל הארץ שעוסקים בחסד מתוך אהבת חסד, ויש הרבה אנשים אפילו מבוגרים שנוסעים לבתי חולים ונותנים סיוע למי שצריך, זהו הטבע היהודי, ומי שאינו מתנהג במידות טובות אין זה אלא מפני שיש איוולת שגורמת לסלף דרכו, והיינו שיש סיבות חיצוניות מצד חוסר שכל שגורמות שלא להשתמש עם המידות הטובות, וצריך לסלק את החשבונות ולהתנהג במידות טובות.

כלל ישראל

כלל ישראל יש להם טבע של מידות טובות, והכרתי אדם שאינו שומר תורה ומצוות שהיה עוסק במסחר ברחבי העולם, ופעם שאלתי אותו כשהוא נוסע לחוץ לארץ ונמצא בין הגויים אם הוא רואה הבדל בין יהודים לגויים, ואמר כי בודאי ניכר הבדל גדול ביניהם, והוא רואה תמיד שיהודים יש להם אופי אחר ומידות טובות יותר מן הגויים.

וכבר הזכרנו כמה עובדות שרואים את ההבדל בין יהודים לגויים, שהגויים יש להם מידות רעות ונהנים מרציחה, וכמו שכתב באור החיים (דברים יג, יח) "שסיפרו לנו הישמעאלים כת הרוצחים במאמר המלך כי יש להם חשק גדול בשעה שהורגים אדם, ונכרתה מהם שורש הרחמים והיו לאכזר", והיינו שיש באומות העולם תאוה לרציחה, ואילו כלל ישראל יש להם מידות טובות ואינם מסוגלים לרצוח.

שמעתי מאבא זצ"ל מעשה שהיה ברוסיה ביהודי שהיה לו ידיד גוי עגלון וכשהיה צריך לנסוע למרחק היה שוכר את העגלון הגוי שייקח אותו בעגלתו, והיו נוסעים בדרכים במשך כמה ימים, והעגלות היו ארוכות עם מקום מסודר לשינה, ופעם אחת כשנרדם היהודי בשעת הנסיעה, התעורר פתאום וראה את הגוי עומד לידו ומנשק אותו, ושאל מה קרה, ואמר לו הגוי, אירע עכשיו נס גדול, כי בשעה שישנת היה לי חשק גדול להרוג אותך, ורק מפני שהתעוררת פתאום נזכרתי בידידות שבינינו וניצלתי חיך, וכמו שמצינו בפרשת השבוע אצל עשו שנכמרו רחמיו ויישקהו.

זהו ההבדל בין יהודים לגויים, שהגויים יש להם מידות רעות, וגויים רבים יש להם תאוה לרציחה, וכמו שאמרו בספרי (פרשת וזאת הברכה) "כל עצמו של אותו אביהם רוצח הוא שנאמר והידיים ידי עשו ועל כך הבטיחו אביו שנאמר על חרבך תחיה", והיינו שכל חיותו של עשו היא מן הרציחה, ונהנה מזה, עד כדי כך שמסוגל להרוג אפילו את מי שהוא ידי שלו, ואף על פי שאוהב אותו, הרי הוא אוהב יותר את עצמו, ואהבת הרציחה גדולה אצלו יותר ממה שאוהב את חברו.

ואילו כלל ישראל יש להם טבע של מידות טובות, ובודאי שאינם מסוגלים להרוג ולרצוח, וכפי שסיפר לי יהודי שנלחם במלחמה ופעם אחת נתקל בחייל גוי שבא להילחם מולו, והגוי התקרב אליו ורצה לפגוע בו, ונאלץ לדרוס אותו כדי שלא יפגע בו, ואמר לי אחר כך שהרגיש צער וכאב גדול ממה שהיה מוכרח להרוג אותו, ורק בלית ברירה עשה כן מפני שהיה שרוי בסכנת נפשות. זהו הטבע היהודי.

ועוד זכורני מימי ילדותי ברוסיה שהיינו גרים בסמוך לגויים, והשכנים הגויים גידלו כלב בביתם, ופעם אחת הכלב ראה חתול וטרף אותו, וכל הגויים עמדו וצחקו משמחה, אבל אני לא הייתי מסוגל לראות זאת, מפני שכלל ישראל יש להם טבע של מידות טובות, ואינם כמו הגויים שנהנים מרציחה, וברוך השם יש לנו הזכות שאנחנו יהודים ולא גויים, ועל זה אנחנו מודים ואומרים בכל בוקר "שלא עשני גוי".

ואגב אזכיר מה שאמרנו בשבוע שעבר כי גוי יש לו נפש ורוח אבל אין לו נשמה, וביארנו כי בשעה שאדם ישן הנשמה עולה למעלה אבל הנפש והרוח

לעילוי נשמת הרב בנימין בן רחל זצ"ל תנצב"ה
ברכות לידידנו העומד לימינו לרגל השמחה במעונו בנישואי בתו שתחי' זוכה לרוב נחת מכל יוצאי חלציו